Revista Universul Juridic ● nr. 10, octombrie 2017, pp. 153-162

IV. DIN JURISPRUDENTA ICCJ

RIL

- **ABSTRACT**

As a result of the activity conducted by the High Court of Cassation and Justice (Panel of the recourse in the interest of the law), the following documents were published in October: ***Decision no. 10/2017 of the High Court of Cassation and Justice*** *regarding art. 22, art. 23 and art. 24 of Law no. 176/2010 on integrity in the exercising the public officials and dignities and* ***Decision no. 12/2017 of the High Court of Cassation and Justice*** *regarding art. 179 corroborated with cu art. 114 and art. 116 of Law no. 263/2010 on the public pension unitary system.*

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 10/2017 (M. OF. NR. 840/24.10.2017): ART. 22, ART. 23 ŞI ART. 24 DIN LEGEA NR. 176/2010 PRIVIND INTEGRITATEA ÎN EXERCITAREA FUNCȚIILOR ŞI DEMNITĂȚILOR PUBLICE

De ***Redacția ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 10/2017	**Complet RIL**	**Legea nr. 176/2010**	**Art. 22, art. 23 şi art. 24**	În interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 22, art. 23 şi art. 24 din Legea nr. 176/2010, instanța

				competentă să soluționeze acțiunea în constatarea nulității absolute a unui contract de muncă sau a unui contract civil, formulată de Agenția Națională de Integritate ulterior întocmirii raportului de evaluare prin care s-a constatat existența conflictului de interese, se determină în raport cu natura juridică a contractului.

În M. Of. nr. 840 din 24 octombrie 2017, a fost publicată **Decizia ÎCCJ nr. 10/2017** din 19 iunie 2017 referitoare la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *„stabilirea instanței competente să soluționeze acțiunea având ca obiect anularea contractului de muncă sau a contractului civil, formulată de Agenția Națională de Integritate, ulterior întocmirii raportului de evaluare prin care s-a constatat că există un conflict de interese, în raport cu dispozițiile art. 22, art. 23 şi art. 24 din Legea nr. 176/2010”.*

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Legea nr. 176/2010

„Art. 22

(1) Persoana care face obiectul evaluării poate contesta raportul de evaluare a conflictului de interese sau a incompatibilității în termen de 15 zile de la primirea acestuia, la instanța de contencios administrativ.

(2) Dacă raportul de evaluare a conflictului de interese nu a fost contestat în termenul prevăzut la alin. (1) la instanța de contencios administrativ, Agenția sesizează, în termen de 6 luni, organele competente pentru declanşarea procedurii disciplinare, precum şi, dacă este cazul, instanța de contencios administrativ, în vederea anulării actelor emise, adoptate sau întocmite cu încălcarea prevederilor legale privind conflictul de interese.

(3) Dacă raportul de evaluare a incompatibilității nu a fost contestat în termenul prevăzut la alin. (1) la instanța de contencios administrativ, Agenția sesizează în termen de 15 zile organele competente pentru declanşarea procedurii disciplinare; dacă este cazul, Agenția sesizează în termen de 6 luni instanța de contencios administrativ, în vederea anulării actelor emise, adoptate sau întocmite cu încălcarea prevederilor legale privind incompatibilitățile.

(4) Dacă în urma evaluării declarației de interese, precum şi a altor date şi informații, inspectorul de integritate constată inexistența unei stări de incompatibilitate sau a unui conflict de interese, întocmeşte un raport în acest sens, pe care îl transmite persoanei care a făcut obiectul evaluării, în condițiile art. 17 alin. (5) teza a doua".

„Art. 23

(1) În cazul unui conflict de interese, dacă au legătură cu situația de conflict de interese, toate actele juridice sau administrative încheiate direct sau prin persoane interpuse, cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese, sunt lovite de nulitate absolută.

(2) Acțiunea în constatarea nulității absolute a actelor juridice sau administrative încheiate cu încălcarea obligațiilor legale privind conflictul de interese poate fi introdusă de Agenție chiar dacă persoana în cauză nu mai deține acea funcție.

(3) Instanța va putea dispune motivat, pe lângă constatarea nulității absolute, şi repunerea părților în situația anterioară".

„Art. 24

(1) Acțiunile introduse la instanțele de contencios administrativ urmează regulile de competență prevăzute în Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare, care se aplică în mod corespunzător.

(2) Procedura de judecată este cea prevăzută în Legea nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare, şi se aplică în mod corespunzător, în măsura în care nu există în prezenta lege prevederi derogatorii de la aceasta".

I. Problema de drept care a generat practica neunitară

1. Problema de drept care a creat divergența de practică judiciară vizează stabilirea instanței competente să soluționeze acțiunea având ca obiect anularea contractului de muncă sau a contractului civil, formulată de Agenția Națională de Integritate, ulterior întocmirii raportului de evaluare prin care s-a constatat că există un conflict de interese, în raport cu dispozițiile art. 22, art. 23 şi art. 24 din Legea nr. 176/2010.

VII. Înalta Curte de Casație şi Justiție

VII.1. Admisibilitatea recursului în interesul legii

62. Completul competent să soluționeze recursul în interesul legii a fost legal sesizat de Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație şi Justiție care, potrivit

dispozițiilor art. 514 din Codul de procedură civilă, are calitatea procesuală de a declanşa acest mecanism de unificare a practicii în scopul interpretării şi aplicării unitare a legii de către toate instanțele judecătoreşti.

63. Sesizarea Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație şi Justiție a fost însoțită de hotărâri judecătoreşti, depuse în fotocopie, pronunțate de Înalta Curte de Casație şi Justiție, Secția I civilă şi, respectiv, Secția de contencios administrativ şi fiscal, în soluționarea conflictelor de competență, hotărâri care, potrivit dispozițiilor art. 135 alin. (4) din Codul de procedură civilă, sunt definitive. Prin urmare, este îndeplinită condiția de admisibilitate prevăzută de art. 515 din Codul de procedură civilă.

64. În ceea ce priveşte condiția de admisibilitate care se desprinde din prevederile art. 514 din Codul de procedură civilă, privitoare la existența unei probleme de drept care a fost soluționată diferit de instanțele judecătoreşti, se reține că hotărârile judecătoreşti anexate sesizării relevă o practică judiciară divergentă în ceea ce priveşte interpretarea dispozițiilor art. 23 şi 24 din Legea nr. 176/2010, cu referire la stabilirea instanței competente să soluționeze acțiunea având ca obiect anularea contractului de muncă sau a contractului civil, formulată de Agenția Națională de Integritate, ulterior întocmirii raportului de evaluare prin care s-a constatat că există un conflict de interese.

65. Prin urmare, sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate ale recursului în interesul legii.

VII.2. Asupra fondului recursului în interesul legii

66. Cu privire la obiectul sesizării, din analiza practicii neunitare ataşate cererii de recurs în interesul legii rezultă că jurisprudența neunitară vizează stabilirea instanței competente material să soluționeze cererile de chemare în judecată formulate de Agenția Națională de Integritate care au ca obiect constatarea nulității absolute a unor acte juridice din categoria celor menționate de art. 23 alin. (1) din Legea nr. 176/2010 (acte juridice care, potrivit hotărârilor judecătoreşti anexate sesizării, respectiv comunicate de curțile de apel, pot consta în: contracte de muncă, contracte civile pentru desfăşurarea unor activități la birouri parlamentare, contracte de finanțare încheiate de autoritățile locale cu asociații sportive, contracte de furnizare servicii medicale, contracte de închiriere păşune etc.) pretins a fi încheiate, direct sau prin persoane interpuse, cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese.

67. Astfel, în vreme ce o secție a Înaltei Curți de Casație şi Justiție a considerat că aceste acțiuni sunt întotdeauna de competența instanței de contencios administrativ, conform art. 24 din Legea nr. 176/2010, indiferent de natura actului juridic, o altă secție a aceleiaşi instanțe a apreciat că, într-o asemenea ipoteză, instanța competentă se determină în raport cu natura contractului.

68. În consecință, Înalta Curte de Casație şi Justiție este chemată să stabilească, prin hotărâre pronunțată în recurs în interesul legii, în interpretarea şi aplicarea

dispozițiilor art. 23 şi art. 24 din Legea nr. 176/2010, dacă instanța competentă material să soluționeze acțiunea având ca obiect constatarea nulității actelor juridice din categoria celor menționate de art. 23 alin. (1) din Legea nr. 176/2010, formulată de Agenția Națională de Integritate, ulterior constatării existenței conflictului de interese, este, în toate cazurile, instanța de contencios administrativ sau aceasta se determină prin raportare la natura juridică a actului juridic (a contractului, în cazul sesizării de față) a cărui nulitate absolută se solicită a se constata.

69. Cu referire la dispozițiile art. 22 din Legea nr. 176/2010 se reține că nu au fost anexate sesizării hotărâri judecătoreşti prin care să fie soluționate cereri de anulare a actelor emise, adoptate sau întocmite cu încălcarea prevederilor legale privind conflictul de interese [prevăzute la art. 22 alin. (2)] care sunt date în mod expres în competența instanței de contencios administrativ.

70. Cu toate acestea, în vederea soluționării recursului în interesul legii este necesară interpretarea coroborată a dispozițiilor art. 22, 23 şi 24 din Legea nr. 176/2010, întrucât unele dintre argumentele exprimate în opiniile jurisprudențiale pun în discuție şi sfera de reglementare a art. 22.

71. Analizând recursul în interesul legii, raportul întocmit de judecătorii-raportori, precum şi problema de drept ce se solicită a fi dezlegată, se constată următoarele:

72. Legea nr. 176/2010 are în obiectul de reglementare integritatea în exercitarea funcțiilor şi demnităților publice, iar unul din principalele mijloace de atingere a scopului legii constă în instituirea în sarcina anumitor categorii de persoane, expres menționate în cuprinsul art. 1 alin. (1), a obligației declarării intereselor.

73. Regimul juridic al acestei obligații, precum şi consecințele constatării existenței conflictului de interese sunt reglementate atât de actul normativ amintit, cât şi de Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancționarea corupției, cu modificările şi completările ulterioare (denumită în continuare Legea nr. 161/2003).

74. Potrivit art. 32 din Legea nr. 176/2010: „Dispozițiile prezentei legi se completează cu cele ale Legii nr. 115/1996, cu modificările şi completările ulterioare, precum şi cu cele aduse prin prezenta lege, ale Legii nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, ale Legii nr. 53/2003 – Codul muncii, cu modificările şi completările ulterioare, ale Codului de procedură civilă, ale Ordonanței Guvernului nr. 2/2001, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările şi completările ulterioare, ale Legii nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare, precum şi cu dispozițiile altor acte normative, inclusiv ale celor care reglementează alte incompatibilități sau conflicte de interese, dacă acestea nu sunt contrare prezentei legi şi Legii nr. 161/2003, cu modificările şi completările ulterioare”.

75. Având în vedere că sediul materiei în ceea ce priveşte conflictul de interese (definiție şi principii) se regăseşte în capitolul II din titlul IV al Legii nr. 161/2003 şi față de dispozițiile legale evocate, se impune interpretarea sistematică a dispozițiilor art. 22, art. 23 şi art. 24 din Legea nr. 176/2010, precum şi a prevederilor Legii nr. 161/2003 în scopul asigurării dezideratului de unitate şi coerență a sistemului normativ.

76. Astfel, din cuprinsul Legii nr. 176/2010 rezultă că Agenția Națională de Integritate este autoritatea competentă să întocmească rapoartele de evaluare a existenței sau inexistenței unui conflict de interese sau a unei stări de incompatibilitate [art. 21 şi art. 22 alin. (4)].

77. În situația constatării existenței conflictului de interese, în condițiile şi termenul prevăzute de lege, după întocmirea raportului corespunzător şi după parcurgerea procedurii judiciare sau expirarea termenului de contestare, după caz, Agenția Națională de Integritate poate cere instanței competente anularea următoarelor categorii de acte juridice:

a) – „acte emise, adoptate sau întocmite cu încălcarea prevederilor legale privind conflictul de interese" [art. 22 alin. (2)] şi

b) – „acte juridice sau administrative încheiate direct sau prin persoane interpuse, cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese" (art. 23).

78. Definiția noțiunii de „conflict de interese" se regăseşte în cuprinsul Legii nr. 161/2003, care, totodată, reglementează atât cazul de nulitate absolută a actelor emise sau încheiate prin încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese, cât şi dreptul la acțiune al persoanei care se consideră vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim ca urmare a existenței unui conflict de interese.

79. Astfel, potrivit art. 70 din Legea nr. 161/2003: „Prin conflict de interese se înțelege situația în care persoana ce exercită o demnitate publică sau o funcție publică are un interes personal de natură patrimonială, care ar putea influența îndeplinirea cu obiectivitate a atribuțiilor care îi revin potrivit Constituției şi altor acte normative".

80. Conform art. 72 alin. (1) din aceeaşi lege: „Persoana care exercită funcția de membru al Guvernului, secretar de stat, subsecretar de stat sau funcții asimilate acestora, prefect ori subprefect este obligată să nu emită un act administrativ sau să nu încheie un act juridic ori să nu ia sau să nu participe la luarea unei decizii în exercitarea funcției publice de autoritate, care produce un folos material pentru sine, pentru soțul său ori rudele sale de gradul I".

81. Art. 73 alin. (2) din lege dispune că: „Actele administrative emise sau actele juridice încheiate prin încălcarea obligațiilor prevăzute în art. 72 alin. (1) sunt lovite de nulitate absolută".

82. În sfârşit, potrivit art. 75 din acelaşi act normativ: „Persoana care se consideră vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim ca urmare a

existenței unui conflict de interese prevăzut în prezenta secțiune se poate adresa instanței de judecată competente, potrivit legii, în funcție de natura actului emis sau încheiat".

83. Dispoziții identice sunt prevăzute pentru aleşii locali (conform art. 76 şi 78 din Legea nr. 161/2003).

84. În consecință, atunci când titularul acțiunii în anularea actului emis sau încheiat prin încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese este „persoana care se consideră vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim", cererea de chemare în judecată se va soluționa de instanța competentă în raport cu natura actului, care poate fi cea de contencios administrativ [în cazul actelor administrative unilaterale, precum şi în cazul contractelor administrative definite în art. 2 alin. (1) lit. c) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare], instanța civilă (în cazul contractelor civile) sau instanța de dreptul muncii (în cazul contractelor de muncă).

85. Interpretând sistematic dispozițiile Legii nr. 176/2010, prin raportare la Legea nr. 161/2003, se constată că natura juridică a actului este decisivă în stabilirea instanței competente material să soluționeze acțiunea în anularea acestuia, în primul rând din motive de coerență normativă (ubi eadem ratio ibi eadem jus).

86. În caz contrar, nu ar exista o justificare rațională pentru ca, de exemplu, acțiunea în constatarea nulității absolute a unui contract civil, pentru motivul că a fost încheiat cu încălcarea obligațiilor referitoare la conflictul de interese, să fie judecată, potrivit Legii nr. 176/2010, de instanța de contencios administrativ, în cazul în care reclamantă este Agenția Națională de Integritate, şi de instanța civilă, potrivit Legii nr. 161/2003, în cazul în care reclamantă este persoana care se consideră vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim.

87. În consecință, per a contrario, indiferent de titularul acțiunii, acelaşi tip de acțiune se va judeca de aceeaşi instanță în raport cu natura juridică a actului.

88. Aceeaşi concluzie rezultă şi din interpretarea gramaticală a prevederilor art. 22 şi art. 23 din Legea nr. 176/2010, justificată de folosirea alternativă a noțiunilor de acte „emise, adoptate sau întocmite", în cuprinsul art. 22, şi de acte „încheiate", în cuprinsul art. 23.

89. În acest sens se apreciază că distincția de ordin terminologic pe care legiuitorul o face între actele „emise, adoptate sau întocmite" menționate la art. 22 alin. (2) şi (3) şi actele juridice sau administrative „încheiate" reglementate de art. 23 nu are altă justificare decât aceea că primele constau în acte administrative unilaterale, în sensul art. 2 alin. (1) lit. c) teza I din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare, pe când ultimele sunt reprezentate de contracte (administrative, civile sau de muncă).

90. Trimiterea expresă pe care doar art. 23 alin. (3) din Legea nr. 176/2010 o face la posibilitatea instanței de a dispune repunerea părților în situația anterioară,

ca efect al constatării nulității actului juridic, arată cu claritate că în acest caz obiectul reglementării este de natură contractuală.

91. Or, în contextul în care art. 22-24 din lege reglementează în principal condițiile de exercitare a acțiunii în justiție şi competența materială a instanței, distincția între acte administrative unilaterale şi contracte semnifică tocmai regimul procesual distinct generat de această clasificare. Consecința este aceea că acțiunea în anularea actelor „emise, adoptate sau întocmite cu încălcarea prevederilor legale privind conflictul de interese" întemeiată pe dispozițiile art. 22 alin. (2) din Legea nr. 176/2010 se va judeca de instanța de contencios administrativ competentă, conform art. 24 din aceeaşi lege, atât datorită dispoziției exprese a legii, cât şi a naturii administrative a acestor acte, pe când acțiunea în constatarea nulității absolute a unui contract se va judeca de instanța competentă în raport cu natura contractului, respectiv instanța civilă (în cazul contractelor civile), instanța de dreptul muncii (în cazul contractelor de muncă) sau instanța de contencios administrativ (în cazul contractelor administrative).

92. De asemenea, având în vedere că interpretarea priveşte reglementări cuprinse în articole şi alineate distincte, este necesar a se avea în vedere şi intenția legiuitorului, aşa cum rezultă din tehnica legislativă folosită.

93. Astfel, folosirea unor articole distincte semnifică intenția legiuitorului de a reglementa ipoteze juridice distincte (conform art. 48 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările şi completările ulterioare), ceea ce înseamnă că art. 22 şi art. 23 din Legea nr. 176/2010 au obiect de reglementare diferit şi trebuie interpretate astfel încât să producă în mod distinct efecte. Elementul care le diferențiază priveşte instanța competentă material să soluționeze acțiunea în anulare/constatarea nulității absolute.

94. Într-adevăr, dacă s-ar lua în considerare doar felul acțiunii, prevederile referitoare la contracte ar fi fost deja reglementate în cuprinsul art. 22, care menționează diferite tipuri de acțiuni (acțiunea în anularea raportului de evaluare a conflictului de interese, acțiunea în anularea raportului de evaluare a incompatibilității, precum şi acțiuni în anularea actelor administrative emise, adoptate sau întocmite cu încălcarea prevederilor legale privind conflictul de interese sau incompatibilitățile).

95. Aşadar, doar regimul procesual diferit justifică tehnica legislativă folosită de legiuitor. Omisiunea de a indica expres instanța competentă material să judece acțiunile întemeiate pe dispozițiile art. 23 din Legea nr. 176/2010 semnifică tocmai diversitatea situațiilor care pot rezulta din natura contractului.

96. Cu referire la considerentele exprimate în susținerea primei orientări jurisprudențiale, conform cărora: „(…) cererea de anulare a respectivelor contracte are un caracter subsidiar acțiunii de constatare a conflictului de interese, fiind, de altfel, şi cauza principală a nulității acestora. Aşadar, competența de soluționare se determină în raport cu cererea principală, care este acțiunea de constatare a

conflictului de interese", se reține că, deşi nu se poate contesta că cererea de constatare a nulității absolute a actelor juridice în discuție trebuie să fie precedată de constatarea existenței unui conflict de interese, respectiv că anularea actelor juridice la care face referire art. 23 din Legea nr. 176/2010 este o consecință a constatării, în condițiile legii, a unui conflict de interese, din punct de vedere procedural nu există niciun argument legal pentru care să se poată aprecia că operează o prorogare de competență în sensul menționat.

97. Astfel, dispozițiile art. 123 din Codul de procedură civilă, care prevăd că cererile accesorii, adiționale şi incidentale se judecă de instanța competentă să soluționeze cererea principală, au ca situație premisă formularea mai multor cereri, care nu au toate caracter principal, în cadrul aceluiaşi proces.

98. Or, în ipoteza analizată, constatarea existenței conflictului de interese şi cererea de constatare a nulității actelor juridice sau administrative încheiate cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese sunt proceduri distincte care nu pot fi soluționate concomitent.

99. În plus, constatarea existenței conflictului de interese se face prin raportul de evaluare întocmit de inspectorul de integritate, raport împotriva căruia persoana care face obiectul evaluării poate formula contestație în termen de 15 zile de la primirea acestuia, la instanța de contencios administrativ, conform art. 22 din Legea nr. 176/2010, după cum aceasta poate alege să nu conteste acest raport, neexistând în acest caz o acțiune pretins principală adresată instanței de contencios administrativ.

100. Prin urmare, nu se poate considera că instanța competentă conform art. 22 din Legea nr. 176/2010 va soluționa şi cererile formulate în condițiile art. 23 din acelaşi act normativ, dispozițiile art. 123 din Codul de procedură civilă nefiind aplicabile, pentru considerentele expuse.

101. Din perspectiva argumentelor prin care s-a susținut că Legea nr. 176/2010 nu conține o normă expresă care să abiliteze Agenția Națională de Integritate să sesizeze instanța specializată în soluționarea conflictelor de muncă se constată că dispozițiile art. 23 din Legea nr. 176/2010 au valoare de lege specială, în sensul art. 267 lit. d) din Codul muncii, şi aceasta conferă legitimare procesuală activă Agenției Naționale de Integritate.

102. Cu referire la dispozițiile art. 24 din Legea nr. 176/2010, în prima opinie jurisprudențială, s-a arătat că ar fi redundante dacă nu s-ar fi intenționat să se atribuie instanțelor de contencios administrativ competența de anulare a tuturor actelor încheiate cu nerespectarea dispozițiilor acestui act normativ. În cea de-a doua orientare jurisprudențială s-a arătat că, dimpotrivă, reglementarea cuprinsă în art. 24 este un argument în sensul că instanța competentă se determină prin raportare la natura actului a cărui nulitate se solicită, pentru că numai în acest mod se explică de ce legiuitorul s-a referit în conținutul art. 23 din Legea nr. 176/2010 la acte juridice sau administrative încheiate cu încălcarea dispozițiilor legale privind conflictul de interese.

103. Aşa cum s-a arătat deja, interpretarea sistematică, dar şi logico-juridică a dispozițiilor art. 24 alin. (1) din lege conduce la concluzia că necesitatea reglementării în mod distinct a regulilor de competență aplicabile acțiunilor introduse la instanțele de contencios administrativ este justificată de împrejurarea că ipoteza art. 23 cuprinde atât acte juridice administrative încheiate (aşadar care au un caracter bilateral/multilateral de natură contractuală), cât şi o largă varietate de acte juridice din sfera de reglementare a ramurilor de drept privat, care atrag norme de competență specifice naturii juridice a acestora.

104. Sensul art. 24 alin. (1) din Legea nr. 176/2010 este acela de a institui aplicarea normelor de competență din Legea nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare, tuturor acțiunilor introduse la instanțele de contencios administrativ, care reprezintă dreptul comun în materie, derogatoriu de la dispozițiile generale cuprinse în Codul de procedură civilă. În acest mod, legiuitorul a ales să dea prioritate, în privința regulilor de competență, prevederilor Legii nr. 554/2004, cu modificările şi completările ulterioare, iar nu celor cuprinse în Codul de procedură civilă, act normativ care, potrivit dispozițiilor art. 32 din Legea nr. 176/2010, se aplică în completare.

105. O dispoziție asemănătoare nu a fost necesar a fi edictată pentru acțiunile introduse pe rolul altor instanțe decât cele de contencios administrativ deoarece, în privința acestora, Legea nr. 176/2010 nu a adus nicio modificare regulilor de stabilire a instanței competente.

106. Totodată, deşi sancțiunea nulității actelor juridice sau administrative prevăzute la art. 23 din lege reprezintă o consecință a încălcării dispozițiilor legale privind conflictul de interese, constatată prin raportul de evaluare (nefiind, aşadar, necesar ca instanța sesizată să facă analiza condițiilor de valabilitate ale actelor juridice), alin. (3) al aceluiaşi text prevede şi posibilitatea instanței de a dispune repunerea părților în situația anterioară.

107. Or, în acest din urmă caz, în sprijinul orientării jurisprudențiale care susține determinarea instanței competente în funcție de natura actului juridic pledează şi argumente care țin de respectarea principiului specializării instanțelor cu consecințe în planul calității actului de justiție.

Decizia ÎCCJ (Complet RIL) nr. 10/2017

Prin Decizia nr. 10/2017, ÎCCJ (Complet RIL) a admis recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație şi Justiție şi, în consecință, stabileşte că:

În interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 22, art. 23 şi art. 24 din Legea nr. 176/2010, instanța competentă să soluționeze acțiunea în constatarea nulității absolute a unui contract de muncă sau a unui contract civil, formulată de Agenția Națională de Integritate ulterior întocmirii raportului de evaluare prin care s-a constatat existența conflictului de interese, se determină în raport cu natura juridică a contractului.

Revista Universul Juridic ● nr. 10, octombrie 2017, pp. 163-170

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET RIL) NR. 12/2017 (M. OF. NR. 849/26.10.2017): ART. 179 COROBORAT CU ART. 114 ŞI ART. 116 DIN LEGEA NR. 263/2010 PRIVIND SISTEMUL UNITAR DE PENSII PUBLICE

De ***Redacția ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 12/2017	**Complet RIL**	**Legea nr. 263/2010**	**Art. 114, art. 116 şi art. 179**	În interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 179 din Legea nr. 263/2010, coroborate cu dispozițiile art. 114 şi art. 116 din acelaşi act normativ, legalitatea deciziei de recuperare a sumelor încasate necuvenit cu titlu de prestații de asigurări sociale este condiționată de suspendarea sau sistarea (anterioară ori concomitentă) pensiei printr-o decizie emisă de casele teritoriale/sectoriale de pensii.

În M. Of. nr. 849 din 26 octombrie 2017, a fost publicată Decizia ÎCCJ nr. 12/2017 din 19 iunie 2017 referitoare la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *„interpretarea şi aplicarea art. 179 din Legea nr. 263/2010, coroborat cu art. 114 şi art. 116 din Legea nr. 263/2010, în sensul în care analiza legalității şi temeiniciei deciziei de recuperare a debitului este condiționată sau nu de suspendarea/sistarea (anterioară/concomitentă) pensiei prin decizie de către casa de pensii”.*

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Legea nr. 263/2010

„Art. 114

(1) În sistemul public de pensii, plata pensiei se suspendă începând cu luna următoare celei în care a intervenit una dintre următoarele cauze:

a) pensionarul şi-a stabilit domiciliul pe teritoriul altui stat, cu care România a încheiat convenție de reciprocitate în domeniul asigurărilor sociale, dacă, potrivit prevederilor acesteia, pensia se plăteşte de către celălalt stat;

b) pensionarul, beneficiar al unei pensii anticipate sau al unei pensii anticipate parțiale, se regăseşte în una dintre situațiile prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. I, II sau IV, cu excepția consilierilor locali sau județeni;

c) pensionarul de invaliditate sau pensionarul urmaş prevăzut la art. 84 lit. c) ori cel prevăzut la art. 86 alin. (1) nu se prezintă la revizuirea medicală obligatorie sau la convocarea Institutului Național de Expertiză Medicală şi Recuperare a Capacității de Muncă, a centrelor regionale de expertiză medicală a capacității de muncă sau a comisiilor centrale de expertiză medico-militară ale Ministerului Apărării Naționale, Ministerului Afacerilor Interne şi Serviciului Român de Informații;

d) pensionarul de invaliditate nu mai urmează programele recuperatorii, întocmite de medicul expert al asigurărilor sociale, prevăzute la art. 81 alin. (1);

e) pensionarul de invaliditate, încadrat în gradul I sau II, se regăseşte în una dintre situațiile prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. I, II sau IV, cu excepția consilierilor locali sau județeni;

f) pensionarul de invaliditate, încadrat în gradul III, se regăseşte în una dintre situațiile prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. I sau II, depăşind jumătate din programul normal de lucru al locului de muncă respectiv;

g) pensionarul urmaş, prevăzut la art. 84 lit. a), a împlinit vârsta de 16 ani şi nu face dovada continuării studiilor;

h) soțul supraviețuitor, beneficiar al unei pensii de urmaş, realizează venituri brute lunare pentru care, potrivit legii, asigurarea este obligatorie, dacă acestea sunt mai mari de 35% din câştigul salariat mediu brut prevăzut la art. 33 alin. (5);

i) soțul supraviețuitor, beneficiar al unei pensii de urmaş, s-a recăsătorit;

j) soțul supraviețuitor, beneficiar al unei pensii din sistemul public de pensii, optează pentru o altă pensie, potrivit legii, din acelaşi sistem, sau dintr-un alt sistem de asigurări sociale, neintegrat sistemului public de pensii;

k) pensionarul nu mai îndeplineşte condițiile prevăzute de lege, referitoare la cumulul pensiei cu salariul.

(2) În situația copilului, beneficiar al unei pensii de urmaş, în condițiile prevăzute la art. 84 lit. b), care nu face dovada continuării studiilor, plata pensiei se suspendă începând cu data de 1 octombrie a anului în curs.

(3) Plata indemnizației pentru însoțitor prevăzute la art. 77 alin. (1) se suspendă pe perioada în care pensionarul este internat într-o instituție de asistență socială sau într-o unitate medicală specializată, în care se asigură supraveghere şi îngrijire permanente, cu excepția situațiilor în care pensionarul este nevăzător.

(4) Suspendarea plății pensiei şi/sau a indemnizației pentru însoțitor se poate face şi la cererea pensionarului, situație în care suspendarea plății se face începând cu luna următoare celei în care a fost înregistrată cererea".

„Art. 116

Încetarea, suspendarea sau reluarea plății pensiei, precum şi orice modificare a drepturilor de pensie se fac prin decizie emisă de casele teritoriale de pensii, respectiv de casele de pensii sectoriale, în condițiile respectării regimului juridic al deciziei de înscriere la pensie".

„Art. 179

(1) Sumele încasate necuvenit cu titlu de prestații de asigurări sociale se recuperează de la beneficiari în termenul general de prescripție de 3 ani.

(2) În cazul prestațiilor de asigurări sociale, altele decât pensiile, recuperarea sumelor prevăzute la alin. (1) se efectuează de către angajator sau, după caz, de instituția care efectuează plata drepturilor de asigurări sociale.

(3) CNPP, prin casele teritoriale de pensii, precum şi casele de pensii sectoriale recuperează sumele plătite necuvenit de la plătitorii prevăzuți la alin. (2).

(4) Sumele plătite necuvenit prin intermediul caselor teritoriale de pensii şi al caselor de pensii sectoriale se recuperează de la beneficiari în baza deciziei casei respective, care constituie titlu executoriu.

(5) Debitele reprezentând contribuții de asigurări sociale sau prestații de asigurări sociale mai mici de 10 lei nu se urmăresc.

(6) Sumele rămase nerecuperate de pe urma beneficiarilor decedați nu se mai urmăresc.

(7) Sumele cu titlu de contribuții de asigurări sociale, rămase nerecuperate de pe urma asiguraților prevăzuți la art. 6 alin. (1) pct. IV, decedați, nu se mai urmăresc".

A. Obiectul sesizării

3. Problema de drept ce a creat divergența de practică judiciară vizează interpretarea şi aplicarea art. 179 din Legea nr. 263/2010, coroborat cu art. 114 şi art. 116 din Legea nr. 263/2010, în sensul în care analiza legalității şi temeiniciei deciziei de recuperare a debitului este condiționată sau nu de suspendarea/sistarea (anterioară/concomitentă) pensiei prin decizie de către casa de pensii.

VIII. Înalta Curte de Casație şi Justiție

9. Verificând regularitatea învestirii, prin prisma dispozițiilor art. 514 din Codul de procedură civilă, se constată că această condiție legală este îndeplinită în ceea ce îl priveşte pe titularul sesizării.

10. Este îndeplinită şi condiția privind respectarea cerințelor de ordin formal prescrise de prevederile art. 515 din Codul de procedură civilă, date fiind anexele memoriilor de recurs în interesul legii din care rezultă că practica neunitară se identifică la nivelul tuturor curților de apel din țară, astfel cum s-a menționat anterior, fiind ilustrată prin hotărâri judecătoreşti definitive.

11. Obiectul recursurilor în interesul legii se circumscrie dispozițiilor art. 514 din Codul de procedură civilă, şi anume priveşte probleme de drept soluționate diferit de instanțele judecătoreşti. Aşadar, se constată că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate a prezentului recurs în interesul legii.

12. Pe fondul recursului, ceea ce se urmăreşte prin promovarea recursului în interesul legii pendinte este de a se stabili dacă, în aplicarea art. 179 din Legea nr. 263/2010, decizia de recuperare a sumelor încasate necuvenit de către pensionar este condiționată, sub aspectul legalității, de respectarea procedurii instituite de art. 116 din lege referitoare la emiterea unei decizii de încetare/suspendare/modificare a drepturilor de pensie, pentru situațiile reglementate de art. 114 din lege, sau dacă, în aplicarea art. 179 din lege, procedura de recuperare este independentă de orice altă procedură referitoare la decizia inițială de pensie, aflată în plată şi definitivă, caracterul necuvenit al drepturilor încasate de pensionar raportându-se exclusiv la prevederile normative în vigoare încălcate.

13. Divergența de practică judiciară în privința acestei probleme de drept a apărut în contextul soluționării unor contestații având ca obiect deciziile de recuperare a sumelor încasate necuvenit de către pensionari [ipoteza concretă fiind cea a pensionarului anticipat parțial/de invaliditate, încadrat în gradul I sau II şi care se regăseşte în una dintre situațiile prevăzute la art. 6 alin. (1) pct. I, II sau IV], întemeiate exclusiv pe dispozițiile art. 179 din Legea nr. 263/2010.

14. Prima orientare jurisprudențială a apreciat corect că, în lipsa unei decizii emise de casa teritorială de pensii de suspendare/modificare a drepturilor de pensie stabilite prin decizie definitivă, drepturile băneşti au drept cauză juridică a plății decizia de pensionare inițială şi, din acest motiv, nu pot fi calificate ca „sume încasate necuvenit cu titlu de prestații de asigurări sociale", în sensul art. 179 alin. (1) din Legea nr. 263/2010.

15. Astfel, Constituția României, republicată, prevede în mod expres la art. 47 alin. (2) dreptul la pensie, ca drept fundamental – dreptul la pensie se acordă potrivit legii -, ceea ce înseamnă că legiuitorul este în drept să stabilească criteriile şi condițiile concrete în care asigurații pot beneficia de pensie, tipurile de pensii care pot fi acordate, regulile generale de acordare a acestora şi regulile derogatorii pentru situații deosebite, modul de calcul şi cuantumul valoric al pensiilor etc.

16. Dispozițiile de principiu ale art. 1 şi art. 104 alin. (2) din Legea nr. 263/2010 prevăd, în mod explicit, că dreptul la asigurări sociale se exercită, în condițiile acestei legi, prin sistemul public de pensii şi alte drepturi de asigurări sociale, respectiv că pensiile se stabilesc prin decizie a casei teritoriale de pensii, emisă în condițiile prevăzute de legea menționată.

17. În egală măsură trebuie avute în vedere şi dispozițiile art. 116 din Legea nr. 263/2010, conform cărora încetarea, suspendarea sau reluarea plății pensiei, precum şi orice modificare a drepturilor de pensie se fac prin decizie emisă de casele teritoriale de pensii, în condițiile respectării regimului juridic al deciziei de înscriere la pensie.

18. Dispozițiile art. 179 din Legea nr. 263/2010 pot constitui temei juridic pentru recuperarea sumelor încasate necuvenit cu titlu de prestații de asigurări sociale, numai în contextul coroborării lor cu dispozițiile art. 114 şi art. 116 din Legea nr. 263/2010, ceea ce presupune emiterea prealabilă sau concomitentă a unei decizii de încetare, suspendare, modificare a drepturilor de pensie. Aceasta întrucât raporturile de asigurări sociale se nasc, se modifică şi se sting (o astfel de definiție pe deplin acceptată este inerentă oricărui raport juridic, public sau privat) în legătură cu acoperirea unor riscuri sociale (din această perspectivă, raportul juridic capătă specificitate), în condițiile strict prevăzute de lege. Odată constituit dreptul asiguratului la primirea indemnizației de asigurări sociale (şi, corelativ, obligația instituției de asigurări de a o plăti), de principiu, acesta nu poate fi modificat decât tot printr-o decizie, prin care să se dispună asupra dreptului de pensie – încetarea, suspendarea etc. plății pensiei – şi doar în mod subsecvent se va proceda la recuperarea sumelor încasate necuvenit cu titlu de prestații de asigurări sociale.

19. Dispozițiile art. 107 din Legea nr. 263/2010 referitoare la procedura revizuirii pensiei sunt relevante pentru cauza pendinte, întrucât ilustrează cel mai pregnant succesiunea operațiunilor în una dintre ipotezele particulare de modificare a dreptului la pensie, respectând dispozițiile de principiu ale legii, după cum urmează:

a) emiterea deciziei de revizuire, alin. (1) al articolului anterior menționat statuând că „în situația în care, ulterior stabilirii şi/sau plății drepturilor de pensie, se constată diferențe între sumele stabilite şi/sau plătite şi cele legal cuvenite, casa teritorială de pensii, respectiv casa de pensii sectorială operează, din oficiu sau la solicitarea pensionarului, modificările ce se impun, prin decizie de revizuire". Totodată, în practica judiciară s-a reținut că revizuirea constituie operațiunea de corectare a cuantumului pensiei ca urmare a unei erori de calcul (preluarea greşită a datelor referitoare la stagiul de cotizare, la contribuția de asigurări sociale etc.), dar şi ca urmare a unei aplicări sau interpretări greşite a legii;

b) acordarea sau recuperarea sumelor rezultate în urma revizuirii, art. 107 alin. (2) stabilind că: „sumele rezultate în urma aplicării prevederilor alin. (1) se acordă sau se recuperează, după caz, în cadrul termenului general de prescripție, calculat de la data constatării diferențelor".

20. Trebuie subliniat că succesiunea primelor două alineate ale art. 107 din Legea nr. 263/2010 asigură, prin conținutul lor normativ explicit, succesiunea logică a soluțiilor preconizate de legiuitor pentru revizuire, dacă aceasta s-ar impune – exigență a art. 35 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică

legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată, cu modificările şi completările ulterioare.

21. Referindu-se la revizuire, Curtea Constituțională a clarificat aspecte importante ale acestei instituții juridice, statuând că aceasta apare ca o modalitate de punere de acord a cuantumului pensiei cu dispozițiile legale în vigoare la momentul stabilirii pensiei şi că textul de lege criticat nu are în vedere doar ipoteza diminuării pensiei, ci şi pe cea a măririi cuantumului acesteia, atunci când pensionarul solicită constatarea unei diferențe între suma legal cuvenită şi cuantumul pensiei stabilit şi aflat în plată, astfel că poate fi privit şi ca un mijloc de protecție a dreptului la pensie.

22. Pornind de la această observație a instanței de contencios constituțional, în literatura de specialitate s-a susținut că dreptul pensionarului de a beneficia de revizuirea pensiei stabilite prin decizie, chiar şi rămasă definitivă, nu trebuie privit izolat, ci ca o componentă a dreptului la pensie, singura limitare acceptată fiind aceea de a nu se înfrânge autoritatea de lucru judecat.

23. La fel se procedează şi în ipoteza recalculării pensiei, situația fiind însă mai puțin elocventă, întrucât în acest caz pensionarului i se acordă în plus sume de bani, nepunându-se astfel problema restituirii, recuperării vreunui debit – art. 107 alin. (5) stabilind că „Sumele rezultate în urma aplicării prevederilor alin. (3) şi (4) se acordă începând cu luna următoare celei în care a fost înregistrată solicitarea”. Se observă că şi într-o astfel de ipoteză favorabilă situației pensionarului legiuitorul a fost suficient de riguros, operațiunile specifice recalculării ordonându-se în economia unui singur articol, în trei alineate succesive, corelate între ele.

24. În doctrina de specialitate s-a analizat situația deciziilor de recuperare a sumelor încasate necuvenit cu titlu de prestații de asigurări sociale, apreciindu-se că aceste titluri executorii sunt emise ca urmare a constatării existenței unor debite în sarcina beneficiarilor sistemului public de pensii, pe baza unor decizii de revizuire a drepturilor inițial stabilite sau ca urmare a descoperirii unor împrejurări care ar fi justificat suspendarea sau încetarea plății pensiei; în măsura în care apărările se bazează pe contestarea acelor împrejurări ori a relevanței lor, persoana interesată va putea obține anularea deciziei de recuperare a debitului şi a actelor de executare, doar contestând, fie în prealabil, fie în cadrul aceluiaşi dosar, însăşi decizia de suspendare sau de încetare a plății pensiei; pentru ipoteza existenței unor dosare diferite, autorul articolului a apreciat că ar fi necesară conexarea dosarelor, datorită raportului de accesorialitate, sau suspendarea contestației la executare până la soluționarea definitivă a contestației formulate împotriva deciziei de suspendare ori încetare a plății pensiei.

25. În considerarea acestor temeiuri de drept, interpretate sistematic, rațional, se poate considera că un raport juridic de asigurări sociale s-ar putea defini printr-o singură decizie de acordate a dreptului la pensie, în temeiul căreia să se facă plata efectivă a pensiei, sau printr-o succesiune de decizii de acordare, recalculare, revizuire, încetare, suspendare, reluare, modificare a dreptului la pensie, cu preci-

zarea explicită că o eventuală decizie de recuperare a sumelor încasate necuvenit cu titlu de prestații de asigurări sociale este într-un raport de accesorialitate, de condiționare, de subsecvență cu decizia de încetare, suspendare, modificare a drepturilor de pensie, întrucât numai astfel se respectă dispozițiile legale şi se conferă previzibilitate drepturilor beneficiarilor sistemului public de pensii.

26. Pentru ipoteza în care s-a procedat direct la emiterea deciziei de recuperare a debitului (operațiunile de suspendare sau încetare a plății pensiei fiind total ignorate de emitent), se consideră că soluționarea contestației în privința acestei decizii nu poate ignora apărările ce vizează nerespectarea dispozițiilor art. 113, 114 şi 116 din Legea nr. 263/2010, fie ca o condiție de admisibilitate de fond – asigurarea premiselor pentru demonstrarea susținerilor contestatorului, fie ca apărare de fond- contestarea împrejurărilor care au condus la întrerupere, suspendare, a relevanței lor pentru cauza pendinte etc.

27. Se apreciază că, într-o astfel de ipoteză, constantă a unui număr semnificativ de litigii pendinte, instanțele trebuie să manifeste un rol activ, potrivit art. 22 alin. (2) din Codul de procedură civilă, întrucât nu numai jurisprudența constantă sau cea unificată prin decizii în interesul legii, ci şi exigența dezbaterilor din fața judecătorului trebuie să evidențieze ideea de respectare a legii, a procedurilor, într-o materie sensibilă şi extrem de importantă din perspectiva persoanelor fizice vizate.

28. Literatura de specialitate a subliniat că, în contextul existenței dispozițiilor art. 116 din Legea nr. 263/2010, s-ar putea vorbi chiar de un drept al pensionarului de a primi o decizie de încetare, suspendare, reluare a plății pensiei, întrucât ideea de legalitate şi previzibilitate nu poate fi nesocotită sub niciunul din aspectele aplicării legii.

29. Din jurisprudența instanței de contencios constituțional s-a reținut, în spiritul acestei idei, că pensia este o formă de prestație de asigurări sociale plătită lunar, în baza legii, inerentă şi indisolubil legată de calitatea de pensionar, obținută în baza unei decizii de pensionare, cu respectarea tuturor prevederilor impuse de legiuitor. În egală măsură, considerentele desprinse din jurisprudența Curții Constituționale, într-o formă directă sau indirectă – prin definirea instituțiilor revizuirii, recalculării, a regimului juridic al acestora, prin definirea unor concepte mai noi sau mai vechi etc. – conferă consistență primei orientări jurisprudențiale.

30. Astfel, s-a statuat că revizuirea apare ca o modalitate de punere de acord a cuantumului pensiei cu dispozițiile legale în vigoare la momentul stabilirii pensiei; prin urmare, nu se poate vorbi despre afectarea retroactivă a unui „drept câştigat", de vreme ce, de acest atribut se bucură doar „cuantumul pensiei stabilit potrivit principiului contributivității", şi nu cuantumul pensiei aflate în plată, stabilit însă cu încălcarea dispozițiilor legale; obligația restituirii sumelor încasate necuvenit este o expresie particularizată în materia asigurărilor sociale a instituției îmbogățirii fără justă cauză, prevăzută de art. 1.345 din Codul civil. Tot astfel, instanța de contencios constituțional a statuat că "sumele plătite cu titlu de contribuție la

asigurările sociale nu reprezintă un depozit la termen şi, prin urmare, nu pot da naştere vreunui drept de creanță asupra statului sau asupra fondurilor de asigurări sociale", dar şi că "protecția dreptului de proprietate privată nu se poate extinde asupra sumelor dobândite necuvenit".

31. S-au avut în vedere şi dispozițiile art. 23 din Legea nr. 263/2010, care impun Agenției Naționale de Administrare Fiscală, Casei Naționale de Pensii Publice şi caselor de pensii sectoriale obligația de a-şi corela bazele proprii de date, scopul acestei operațiuni fiind realizarea unei evidențe corecte şi unitare a drepturilor şi obligațiilor participanților la sistemul public de pensii.

32. O evidență corectă şi unitară a drepturilor şi obligațiilor participanților la sistemul public de pensii exclude posibilitatea coexistenței unei decizii definitive de acordare a pensiei (conformă dispozițiilor legale la momentul stabilirii ei şi care beneficiază de prezumția de legalitate şi temeinicie) cu o decizie de recuperare a sumelor încasate necuvenit cu titlu de prestații de asigurări sociale, ambele emise pe numele aceleaşi persoane, în lipsa unei decizii de încetare, suspendare, modificare a drepturilor de pensie.

33. Dificultățile practice de aplicare a textului legal de către casele de pensii nu pot face inaplicabil un text legal în vigoare, iar încălcarea de către pensionar a obligației de a anunța intervenirea uneia dintre situațiile prevăzute de art. 114 din Legea nr. 263/2010 nu poate valora juridic cauză de exonerare a casei de pensii de obligația de emitere a deciziei de suspendare, potrivit art. 114 şi art. 116 din Legea nr. 263/2010.

34. Dispozițiile art. 118 din Legea nr. 263/2010 nu sunt aplicabile, nici pe calea interpretării per a contrario, deoarece atât interdicția impusă pensionarului de invaliditate de gradul I şi II, cât şi sancțiunea legală sunt reglementate printr-un text expres, respectiv art. 114 din Legea nr. 263/2010. În sarcina casei de pensii subzistă obligația de a respecta procedurile legale, potrivit cărora aceasta poate opera orice modificare/suspendare a drepturilor de pensie cu recuperarea sumelor stabilite ca fiind încasate necuvenit în termenul de prescripție de trei ani, fără a se pune problema exonerării titularului pensiei de invaliditate/anticipate parțial de obligația de restituire.

Decizia ÎCCJ (Complet RIL) nr. 12/2017

Prin Decizia nr. 12/2017, ÎCCJ (Complet RIL) a ***admis*** recursurile în interesul legii formulate de Colegiul de conducere al Curții de Apel Iaşi şi, în consecință, stabileşte că:

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 179 din Legea nr. 263/2010, coroborate cu dispozițiile art. 114 şi art. 116 din acelaşi act normativ, legalitatea deciziei de recuperare a sumelor încasate necuvenit cu titlu de prestații de asigurări sociale este condiționată de suspendarea sau sistarea (anterioară ori concomitentă) pensiei printr-o decizie emisă de casele teritoriale/sectoriale de pensii.

Revista Universul Juridic ● nr. 10, octombrie 2017, pp. 171-178

HP

- **ABSTRACT**

As a result of the activity conducted by the High Court of Justice (DCD Panel), in October, the following decisions were published: ***Decision no. 34/2017 of the High Court of Cassation and Justice*** *regarding art. 182 and art. 183 of the Code of civil procedure and* ***Decision no. 42/2017 of the High Court of Cassation and Justice*** *regarding art. 159 paragraph (5) and paragraph (7) of the Code of Fiscal Procedure.*

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/C) NR. 34/2017 (M. OF. NR. 803/11.10.2017): ART. 182 ŞI ART. 183 DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

De ***Redacția ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 34/2017	**Complet DCD/C**	**NCPC**	**Art. 182 şi art. 183**	În interpre-tarea şi aplicarea dispoziţiilor art. 182 şi art. 183 din Codul de procedură civilă, actul de procedură transmis prin fax sau poştă electronică, în ultima zi a termenului

				care se socoteşte pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, nu este socotit a fi depus în termen.

În M. Of. nr. 803 din 11 octombrie 2017, a fost publicată Decizia ÎCCJ nr. 34/2017 din 15 mai 2017 referitoare la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *„dezlegarea modului de interpretare a dispozițiilor art. 182 şi art. 183 din Codul de procedură civilă, în sensul de a se stabili dacă acțiunea introdusă prin e-mail/fax, în ultima zi a termenului ce se socoteşte pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, este socotită a fi făcută în termen".*

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Codul de procedură civilă

„Art. 182 („Împlinirea termenului")

(1) Termenul care se socoteşte pe zile, săptămâni, luni sau ani se împlineşte la ora 24,00 a ultimei zile în care se poate îndeplini actul de procedură.

(2) Cu toate acestea, dacă este vorba de un act ce trebuie depus la instanță sau într-un alt loc, termenul se va împlini la ora la care activitatea încetează în acel loc în mod legal, dispozițiile art. 183 fiind aplicabile".

„Art. 183 („Actele depuse la poştă, servicii specializate de curierat, unități militare sau locuri de deținere")

(1) Actul de procedură depus înăuntrul termenului prevăzut de lege prin scrisoare recomandată la oficiul poştal sau depus la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare este socotit a fi făcut în termen.

(2) Actul depus de partea interesată înăuntrul termenului prevăzut de lege la unitatea militară ori la administrația locului de deținere unde se află această parte este, de asemenea, considerat ca făcut în termen.

(3) În cazurile prevăzute la alin. (1) şi (2), recipisa oficiului poştal, precum şi înregistrarea ori atestarea făcută, după caz, de serviciul de curierat rapid, de serviciul specializat de comunicare, de unitatea militară sau de administrația locului de deținere, pe actul depus, servesc ca dovadă a datei depunerii actului de către partea interesată".

I. Titularul şi obiectul sesizării

1. Prin încheierea de şedință de la 28 noiembrie 2016, pronunțată în Dosarul nr. 35.438/3/2016, Curtea de Apel Bucureşti – Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă şi asigurări sociale a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație şi

Justiție, în baza art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea modului de interpretare a dispozițiilor art. 182 şi art. 183 din Codul de procedură civilă, în sensul de a se stabili dacă acțiunea introdusă prin e-mail/fax, în ultima zi a termenului ce se socoteşte pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, este socotită a fi făcută în termen.

XII. Înalta Curte de Casație şi Justiție

72. Asupra admisibilității sesizării sunt incidente dispozițiile art. 519 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora „dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație şi Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, învestit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă şi asupra acesteia Înalta Curte de Casație şi Justiție nu a statuat şi nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație şi Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

73. Din cuprinsul prevederilor legale enunțate anterior se desprind condițiile de admisibilitate pentru declanşarea procedurii de sesizare în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, condiții care trebuie să fie întrunite în mod cumulativ.

74. În doctrină, ele au fost identificate după cum urmează: existența unei cauze aflate în curs de judecată; instanța care sesizează Înalta Curte de Casație şi Justiție să judece cauza în ultimă instanță; cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație şi Justiție, al curții de apel sau al tribunalului învestit să soluționeze cauza; soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată să depindă de chestiunea de drept a cărei lămurire se cere; chestiunea de drept a cărei lămurire se cere să fie nouă; chestiunea de drept să nu fi făcut obiectul statuării Înaltei Curți de Casație şi Justiție şi nici obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

75. Procedând la analiza asupra admisibilității sesizării, se constată că primele trei condiții sunt îndeplinite, întrucât Curtea de Apel Bucureşti este legal învestită cu soluționarea unor cereri de apel, litigiile având natura juridică a unor conflicte de muncă, ceea ce conferă competență exclusivă, în primă instanță, tribunalului, conform art. 208 din Legea dialogului social nr. 62/2011, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, iar hotărârile pronunțate de tribunal sunt supuse numai apelului conform art. 214 din Legea nr. 62/2011, republicată, cu modificările şi completările ulterioare. Instanța supremă a fost sesizată de un complet din cadrul Curții de Apel Bucureşti, învestit cu soluționarea cauzelor în ultimă instanță potrivit dispozițiilor art. 208 raportat la art. 214 din Legea nr. 62/2011, republicată, cu modificările şi completările ulterioare, art. 96 pct. 2 şi art. 483 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

76. Condiția de admisibilitate referitoare la caracterul esențial al chestiunii de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei pendinte în care se

ridică este îndeplinită, deoarece, față de obiectul cauzei, de interpretarea dispozițiilor art. 182 şi art. 183 din Codul de procedură civilă depinde soluționarea pe fond a cauzei, în funcție de soluția adoptată cu privire la excepția tardivității depunerii actului de procedură prin fax sau e-mail.

77. De asemenea este îndeplinită şi cerința noutății chestiunii de drept supuse interpretării care, potrivit art. 519 din Codul de procedură civilă, reprezintă o condiție distinctă de admisibilitate. Caracterul de noutate se pierde pe măsură ce chestiunea de drept a primit o dezlegare din partea instanțelor, în urma unei interpretări adecvate, concretizată într-o practică judiciară consacrată.

78. Examenul jurisprudențial efectuat a relevat interesul în formularea unei cereri pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile în scopul prevenirii apariției şi perpetuării unei practici neunitare, devenind actuală cerința interpretării şi aplicării normelor de drept relevate.

79. Textul art. 519 din Codul de procedură civilă mai prevede condiția ca Înalta Curte de Casație şi Justiție să nu fi statuat asupra problemei de drept ce face obiectul sesizării pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile sau ca această problemă să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare. În legătură cu chestiunea de drept adusă în dezbatere se reține că Înalta Curte de Casație şi Justiție nu a dezlegat problema care constituie obiect al sesizării.

80. Prin urmare, se constată că sunt îndeplinite toate condițiile de admisibilitate privind declanşarea procedurii hotărârii prealabile, din perspectiva art. 519 din Codul de procedură civilă.

81. Prin Decizia nr. 605 din 22 septembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 2 din 3 ianuarie 2017, referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 182 alin. (2) din Codul de procedură civilă, Curtea Constituțională a respins ca neîntemeiată excepția de neconstituționalitate şi a constatat că dispozițiile art. 182 alin. (2) din Codul de procedură civilă sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

82. Sub aspectul obligativității Deciziei Curții Constituționale nr. 605/2016 asupra hotărârii prealabile ce urmează a se pronunța în prezenta cauză, în ceea ce priveşte modul de interpretare a dispozițiilor art. 182 alin. (2) din Codul de procedură civilă, se reține că interpretarea şi aplicarea legii constituie atributul exclusiv al instanțelor de judecată, iar unificarea jurisprudenței este atributul exclusiv al Înaltei Curți de Casație şi Justiție, aşa cum reiese din prevederile art. 126 alin. (1) şi (3) din Constituție potrivit cărora „Justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație şi Justiție şi prin celelalte instanțe judecătoreşti stabilite de lege”, iar „Înalta Curte de Casație şi Justiție asigură interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătoreşti, potrivit competenței sale”.

83. Verificarea pe care Curtea Constituțională a făcut-o în Decizia nr. 605/2016 asupra conformității art. 182 alin. (2) din Codul de procedură civilă cu unele prevederi ale Constituției nu priveşte propriu-zis modul de interpretare şi de

aplicare a legii, ci numai înțelesul său contrar Constituției, întrucât art. 146 lit. d) din Constituție stabileşte în competența Curții Constituționale numai atribuția de a hotărî asupra excepțiilor de neconstituționalitate, privind legile şi ordonanțele, ridicate în fața instanțelor judecătoreşti. Altfel spus, Curtea Constituțională are competența exclusivă să verifice dacă excepțiile de neconstituționalitate privitoare la legi şi ordonanțe, ridicate în fața instanțelor judecătoreşti, sunt întemeiate sau nu.

84. În schimb, în cadrul mecanismului de unificare a jurisprudenței instanțelor judecătoreşti de către Înalta Curte de Casație şi Justiție, prin pronunțarea unei hotărâri prealabile sau a unui recurs în interesul legii, sunt analizate toate interpretările pe care instanțele de judecată le dau unei norme de drept în procesul de aplicare a legii, aspecte care excedează excepția de neconstituționalitate.

85. Potrivit art. 517 alin. (4), art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă şi art. 11 alin. (3) al Legii nr. 47/1992, republicată, cu modificările ulterioare, deciziile Curții Constituționale şi cele ale Înaltei Curți de Casație şi Justiție în materia unificării jurisprudenței pe calea pronunțării unei hotărâri prealabile sau a unui recurs în interesul legii sunt acte jurisdicționale cu forță obligatorie, atât în ceea ce priveşte considerentele, cât şi dispozitivul, însă această caracteristică se circumscrie doar considerentelor decisive, care fundamentează şi explică soluția adoptată în limitele atribuțiilor recunoscute prin legea fundamentală Înaltei Curți de Casație şi Justiție şi Curții Constituționale.

86. Respingerea sesizării adresate Înaltei Curți de Casație şi Justiție pentru unificarea jurisprudenței, în considerarea caracterului obligatoriu al Deciziei Curții Constituționale nr. 605/2016, ar însemna să se statueze că nicio altă interpretare de legalitate a art. 182 alin. (2) din Codul de procedură civilă, cu excepția celei menționate în considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 605/2016, nu ar mai fi posibilă, cu toate că în această decizie s-a decis respingerea excepției de neconstituționalitate. O atare interpretare ar nesocoti dispozițiile art. 29 alin. (3) al Legii nr. 47/1992, republicată, cu modificările ulterioare, potrivit cărora numai prevederile constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale nu mai pot face obiect al excepției de neconstituționalitate, ceea ce înseamnă că, în cazul respingerii unei excepții de neconstituționalitate, pot fi invocate alte excepții de neconstituționalitate ale aceluiaşi text legal, în care pot fi aduse în discuție noi interpretări date textului legal, contrare prevederilor constituționale.

87. Pe fond, Înalta Curte de Casație şi Justiție constată că problema de drept cu a cărei dezlegare de principiu a fost învestită prin prezenta sesizare este următoarea: *„Dacă, în interpretarea dispozițiilor art. 182 şi art. 183 din Codul de procedură civilă, acțiunea introdusă prin e-mail/fax, în ultima zi a termenului care se socoteşte pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, este socotită a fi făcută în termen”*.

88. În exercitarea rolului de interpretare şi aplicare unitară a legii, Înalta Curte de Casație şi Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept,

analizând sesizarea, rapoartele întocmite de judecătorii-raportori, punctul de vedere al părții, opiniile specialiştilor, precum şi problema de drept ce se solicită a fi dezlegată, reține următoarele:

89. Regula de calcul al termenelor este stabilită de art. 182 alin. (1) din Codul de procedură civilă care prevede că ele se împlinesc la ora 24,00 a ultimei zile în care se poate îndeplini actul de procedură, în cazul termenelor socotite pe zile, săptămâni, luni sau ani.

90. Excepția de la această regulă este prevăzută la alin. (2) al art. 182 din Codul de procedură civilă şi se referă la actele ce trebuie depuse la instanță sau într-un alt loc, când termenul se împlineşte la ora la care activitatea încetează în acel loc în mod legal, dispozițiile art. 183 fiind aplicabile.

91. Astfel, deşi termenele se socotesc pe zile întregi, actul trebuie depus la instanță până la ora închiderii registraturii instanței.

92. Pentru persoanele care nu pot ajunge la sediul instanței în vederea depunerii actelor de procedură, art. 183 alin. (1) din Codul de procedură civilă a instituit o facilitate şi a prevăzut că acestea pot fi depuse şi în alte locuri, respectiv la oficiul poştal, la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare.

93. În mod evident, deşi termenele se socotesc pe zile întregi, termenul se va împlini, conform art. 182 alin. (2) din Codul de procedură civilă, la ora închiderii oficiului poştal, a serviciului de curierat rapid ori a serviciului specializat de comunicare.

94. În acest sens se interpretează sintagma „dispozițiile art. 183 fiind aplicabile" cuprinsă la alin. (2) al art. 182 din Codul de procedură civilă.

95. Potrivit art. 183 alin. (1) din Codul de procedură civilă, *„Actul de procedură depus înăuntrul termenului prevăzut de lege prin scrisoare recomandată la oficiul poştal sau depus la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare este socotit a fi făcut în termen"*.

96. Totodată, alin. (2) al aceluiaşi articol prevede că *„Actul depus de partea interesată înăuntrul termenului prevăzut de lege la unitatea militară ori la administrația locului de deținere unde se află această parte este, de asemenea, considerat ca făcut în termen"*.

97. În aceste cazuri, recipisa oficiului poştal, precum şi înregistrarea ori atestarea făcută, după caz, de serviciul de curierat rapid, de serviciul specializat de comunicare, de unitatea militară sau de administrația locului de deținere, pe actul depus, servesc ca dovadă a datei depunerii actului de către persoana interesată [art. 183 alin. (3) din Codul de procedură civilă].

98. Pe lângă depunerea actelor procedurale personal sau prin reprezentant, prin poştă, curier rapid ori printr-un serviciu specializat de comunicare, Codul de procedură civilă prevede posibilitatea transmiterii actelor prin metode rapide, instantanee, respectiv faxul şi poşta electronică [art. 148 alin. (2), art. 149 alin. (4),

art. 199 alin. (1), art. 154 alin. (6), art. 241 alin. (3), art. 471 alin. (3) din Codul de procedură civilă].

99. Cu toate acestea, dispozițiile art. 183 din Codul de procedură civilă, norme speciale, care nu pot fi aplicate prin analogie, nu fac referire şi la aceste două metode de transmitere a actelor procedurale.

100. Prin urmare, problema care s-a ridicat a fost aceea dacă, în interpretarea dispozițiilor art. 182 şi art. 183 din Codul de procedură civilă, actul procedural introdus prin fax ori poştă electronică, în ultima zi a termenului care se socoteşte pe zile, după ora la care încetează activitatea instanței, este socotit a fi făcut în termen.

101. Cererile trimise prin poşta electronică sau prin fax nu pot cădea sub incidența dispozițiilor prevăzute de art. 183 alin. (1) din Codul de procedură civilă, având în vedere şi prevederile art. 183 alin. (3) din acelaşi act normativ, care prevăd, în mod expres, că recipisa oficiului poştal, precum şi înregistrarea ori atestarea făcută de serviciul de curierat rapid sau de serviciul specializat de comunicare serveşte ca dovadă a datei depunerii actului de către partea interesată, or, în cazul actelor de procedură transmise pe fax sau poştă electronică, nu există o prevedere similară.

102. În acest sens sunt avute în vedere şi dispozițiile art. 199 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora cererea de chemare în judecată, depusă personal sau prin reprezentant, sosită prin poştă, curier, fax sau scanată şi transmisă prin poştă electronică ori prin înscris în formă electronică, se înregistrează şi primeşte dată certă prin aplicarea ştampilei de intrare, operațiuni care pot fi efectuate doar până la ora la care activitatea instanței încetează în mod legal.

103. Cu toate acestea, legea permite ca, în cazul în care un act de procedură nu a fost depus la instanță de parte personal sau prin reprezentant sau nu a fost transmis instanței prin poştă, curier, fax sau scanat şi transmis prin poşta electronică ori prin înscris în formă electronică, până la ora la care activitatea instanței încetează în mod legal, astfel că nu a fost înregistrat şi nu a primit dată certă prin aplicarea ştampilei de intrare, în conformitate cu prevederile art. 199 din Codul de procedură civilă, să fie socotit depus înăuntrul termenului prevăzut de lege, dacă a fost depus prin scrisoare recomandată la oficiul poştal sau depus la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare, cu condiția de a fi depus până la ora 24,00 a ultimei zile a termenului prevăzut de lege.

104. Cu alte cuvinte, fiind o derogare de la regula înscrisă în art. 182 alin. (2) din Codul de procedură civilă, numai actul de procedură depus prin scrisoare recomandată la oficiul poştal sau depus la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare, cu condiția de a fi depus până la ora 24,00 a ultimei zile a termenului prevăzut de lege este prezumat de lege ca socotit a fi făcut în termen, nu şi cazul comunicării prin fax sau e-mail, care, nefiind în mod expres menționat în cuprinsul art. 183, nu poate fi extins pe cale de interpretare.

105. Toate actele depuse prin fax sau e-mail după ora încheierii programului de lucru al instanței sunt înregistrate a doua zi, fiind considerate depuse la data înregistrării, în conformitate cu prevederile art. 199 din Codul de procedură civilă.

106. Aşadar, în situațiile supuse analizei, ceea ce produce consecințe juridice cu privire la depunerea în termen a unui act de procedură este data înregistrării înscrisului la instanță, care trebuie efectuată în interiorul termenului procedural, iar nu data trimiterii actului prin poşta electronică sau prin fax, chiar şi după închiderea activității instanței.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD/C) nr. 34/2017

Prin Decizia nr. 34/2017, ÎCCJ (Complet DCD/C) a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Bucureşti – Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă şi asigurări sociale, în Dosarul nr. 35.438/3/2016, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile şi, în consecință, stabileşte că:

În interpretarea şi aplicarea dispozițiilor art. 182 şi art. 183 din Codul de procedură civilă, actul de procedură transmis prin fax sau poştă electronică, în ultima zi a termenului care se socoteşte pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, nu este socotit a fi depus în termen.

Revista Universul Juridic ● nr. 10, octombrie 2017, pp. 179-189

DECIZIA ÎCCJ (COMPLET DCD/C) NR. 42/2017 (M. OF. NR. 815/16.10.2017): ART. 159 ALIN. (5) ŞI ALIN. (7) DIN CODUL DE PROCEDURĂ FISCALĂ

De ***Redacția ProLege***

Decizia ÎCCJ	Complet ÎCCJ	Actul normativ	Articol	Sumar
Decizia nr. 42/2017	**Complet DCD/C**	**Codul de procedură fiscală**	**Art. 159 alin. (5) şi alin. (7)**	În interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, în cazul unei acțiuni prin care se solicită constatarea valabilității unei promisiuni bilaterale de schimb care vizează bunuri supuse impozitării şi pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act autentic, este obligatoriu ca proprietarii bunurilor să prezinte certificat de atestare fiscală şi să aibă achitate toate obligațiile de plată datorate bugetului local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat bunul ce se înstrăinează, indiferent dacă bunurile au valoare egală sau valori diferite. În interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 159 alin. (7) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, executarea unei promisiuni bilaterale de schimb, prin pronunțarea unei

				hotărâri judecătoreşti care să țină loc de act autentic de înstrăinare apt pentru intabularea în cartea funciară, nu reprezintă o procedură de executare silită.

În M. Of. nr. 815 din 16 octombrie 2017, a fost publicată Decizia ÎCCJ nr. 42/2017 din 29 mai 2017 referitoare la dezlegarea următoarei chestiuni de drept: *„modului de interpretare şi aplicare a dispozițiilor art. 159 alin. (5) şi a dispozițiilor art. 159 alin. (7) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală”.*

Obiectul dezlegării chestiunii de drept

Codul de procedură fiscală

„Art. 159

(…)

(5) Pentru înstrăinarea dreptului de proprietate asupra clădirilor, terenurilor şi a mijloacelor de transport, proprietarii bunurilor ce se înstrăinează trebuie să prezinte certificate de atestare fiscală prin care să se ateste achitarea tuturor obligațiilor de plată datorate bugetului local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat fiscal bunul ce se înstrăinează, potrivit alin. (2). Pentru bunul ce se înstrăinează, proprietarul bunului trebuie să achite impozitul datorat pentru anul în care se înstrăinează bunul, cu excepția cazului în care pentru bunul ce se înstrăinează impozitul se datorează de altă persoană decât proprietarul.

(…)

(7) Prevederile alin. (5) şi (6) nu sunt aplicabile în cazul procedurii de executare silită, procedurii insolvenței şi procedurilor de lichidare”.

I. Titularul şi obiectul sesizării

1. Prin Încheierea din 2 noiembrie 2016 pronunțată în Dosarul nr. 4.759/190/2014, Tribunalul Bistrița-Năsăud – Secția I civilă a sesizat Înalta Curte de Casație şi Justiție, în baza art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea „modului de interpretare şi aplicare a dispozițiilor art. 159 alin. (5) şi a dispozițiilor art. 159 alin. (7) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, în sensul de a stabili:

a) Dacă, în cazul unei acțiuni în instanță prin care se solicită constatarea valabilității unei promisiuni bilaterale de schimb privind bunuri imobile şi pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act autentic, este obligatoriu ca proprietarii bunurilor imobile care fac obiectul promisiunii bilaterale de schimb (promitenții copermutanți) să prezinte instanței certificatul de atestare fiscală prevăzut de art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 sau orice act din care să rezulte că, la data pronunțării hotărârii care ține loc de act autentic de schimb, proprietarul actual al bunului are achitate toate obligațiile de plată datorate bugetului local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat fiscal bunul ce se înstrăinează.

b) Dacă, în cazul promisiunii bilaterale de schimb privind bunuri imobile în care imobilele nu au aceeaşi valoare (iar unul dintre copermutanți are obligația de a achita o sumă de bani – sultă), trebuie ca ambii promitenți proprietari să aibă achitate toate obligațiile de plată datorate bugetului local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat fiscal bunul ce se înstrăinează sau se poate pronunța o hotărâre care să țină loc de contract autentic de schimb şi în cazul în care doar proprietarul din patrimoniul căruia va ieşi bunul imobil cu valoare mai mare şi în al cărui patrimoniu va intra bunul cu valoare mai mică are achitate toate obligațiile de plată datorate bugetului local al unității administrativ-teritoriale şi, respectiv, dacă în cazul promisiunii bilaterale de schimb privind bunuri imobile cu aceeaşi valoare, instanța poate pronunța o hotărâre care să țină loc de contract autentic de schimb chiar şi în situația în care promitenții copermutanți au obligații fiscale neachitate.

c) Dacă executarea unei promisiuni bilaterale de schimb, prin pronunțarea de către instanță a unei hotărâri judecătoreşti care să țină loc de act autentic de înstrăinare apt pentru intabularea în cartea funciară, reprezintă o procedură de executare silită în sensul dispozițiilor art. 159 alin. (7) din Legea nr. 207/2015 (Codul de procedură fiscală)".

XI. Înalta Curte de Casație şi Justiție

62. Asupra admisibilității sesizării, în doctrină, dar şi în jurisprudența Înaltei Curți de Casație şi Justiție, condițiile de admisibilitate au fost identificate după cum urmează:

a. existența unei cauze în curs de judecată, în ultimă instanță;

b. cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație şi Justiție, al curții de apel sau al tribunalului învestit să soluționeze cauza;

c. o chestiune de drept cu caracter de noutate;

d. Înalta Curte de Casație şi Justiție să nu fi statuat asupra respectivei chestiuni de drept, iar aceasta nici să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare;

e. ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată.

63. În examinarea primelor două condiții de admisibilitate, se constată că tribunalul, legal învestit cu soluționarea unui apel împotriva unei sentințe pronunțate în judecata unei cereri prin care se urmăreşte constatarea valabilității unei promisiuni bilaterale de schimb şi pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act autentic, va pronunța o hotărâre definitivă, potrivit art. 634 alin. (1) pct. 4 din Codul de procedură civilă, deoarece valoarea fiecărui imobil promis a se da în schimb nu depăşeşte suma de 200.000 de lei; prin urmare, aceste cerințe de admisibilitate sunt întrunite.

64. La rândul său, condiția referitoare la noutatea chestiunii de drept a cărei dezlegare se solicită este îndeplinită.

Cu toate că dispozițiile supuse interpretării sunt preluate în art. 159 alin. (5) şi (7) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, unde se regăseau în art. 113 alin. (4) şi (6), cerința noutății este întrunită, deoarece criteriul vechimii nu trebuie absolutizat, relevante fiind existența şi dezvoltarea unei jurisprudențe continue în materie.

Din această perspectivă, au fost emise adrese către toate curțile de apel, care au procedat la verificări ale jurisprudenței la nivelul instanțelor judecătoreşti situate în circumscripțiile lor teritoriale şi au comunicat Înaltei Curți de Casație şi Justiție că nu au fost identificate hotărâri judecătoreşti în materia care face obiectul sesizării de față (a promisiunii de schimb).

Cum caracterul de noutate se pierde pe măsură ce chestiunea de drept a primit o dezlegare din partea instanțelor şi întrucât asemenea dezlegări nu există, se apreciază că cerința noutății este întrunită.

65. Este îndeplinită şi condiția de admisibilitate care impune ca asupra chestiunii de drept Înalta Curte de Casație şi Justiție să nu fi statuat. Deşi textul art. 519 din Codul de procedură civilă nu prevede în mod expres, spre deosebire de legislația procesual penală internă, modalitatea în care instanța supremă să fi statuat asupra chestiunii de drept ce formează obiectul sesizării, cerința legală este îndeplinită, întrucât problemele de drept semnalate nu au fost soluționate printr-o hotărâre prealabilă sau recurs în interesul legii şi nici nu fac obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

De asemenea, potrivit evidențelor statistice, nu au fost identificate nici decizii de speță în practica secțiilor instanței supreme privind soluționarea problemelor de drept semnalate.

66. În ceea ce priveşte condiția de admisibilitate care impune ca soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată să depindă de chestiunea de drept a cărei lămurire se cere, se apreciază că legătura dintre problema de drept sesizată şi soluționarea pe fond a căii de atac poate fi identificată, întrucât prima instanță a reținut că dispozițiile art. 113 alin. (4) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, în vigoare la data pronunțării sentinței, care se regăsesc în prezent în art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015, se aplică nu doar în cazul înstrăinării proprietății asupra imobilelor prin contracte autentice încheiate de notarul public, ci şi în cazul pronunțării unei hotărâri judecătoreşti care ține loc de act autentic, acțiunea fiind respinsă întrucât proprietarii pârâți au datorii fiscale neachitate şi promisiunea bilaterală de schimb priveşte imobile care nu au aceeaşi valoare, iar reclamanții, prin apelul declarat, au susținut că, în cazul pronunțării unei hotărâri judecătoreşti care ține loc de act autentic de înstrăinare, dispozițiile art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 nu sunt incidente, motivat de faptul că această procedură de

înstrăinare a bunurilor imobile este una de executare silită şi se încadrează în situațiile de excepție prevăzute de alin. (7) al aceluiaşi articol.

Prin urmare, soluția asupra fondului cererii atârnă de modul în care aceste dispoziții legale vor fi dezlegate.

67. Asupra fondului sesizării, se reține că, la data pronunțării sentinței atacate cu apel, erau în vigoare dispozițiile art. 113 alin. (4), (5) şi (6) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, dar acest act normativ este în prezent abrogat.

68. Începând cu 1 ianuarie 2016, aceste prevederi au fost preluate în aceeaşi formă în noul act normativ în vigoare de la această dată, respectiv în art. 159 alin. (5), (6) şi (7) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală.

69. Pe lângă condițiile generale de fond pentru validitatea unei convenții, prevăzute de art. 948 din Codul civil de la 1864, dispozițiile art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 au instituit o condiție suplimentară de fond, pentru valabilitatea înstrăinării clădirilor, terenurilor şi mijloacelor de transport, cea a lipsei obligațiilor fiscale către bugetul local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază teritorială se află bunul supus impozitării.

70. Sancțiunea încălcării acestei condiții speciale este nulitatea de drept a actului de înstrăinare, potrivit art. 159 alin. (6) din aceeaşi lege.

71. În conformitate cu art. 159 alin. (7), prevederile alin. (5) şi (6) nu sunt aplicabile în cazul procedurii de executare silită, al procedurii insolvenței şi al procedurilor de lichidare.

72. Aşadar, doar în cazul înstrăinării bunurilor supuse impozitării prin procedura de executare silită, prin procedura insolvenței şi prin cea de lichidare nu se impune ca proprietarul să aibă achitate toate obligațiile fiscale datorate bugetului local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat fiscal bunul ce se înstrăinează.

73. Dintre cele trei situații de excepție, la care se referă art. 159 alin. (7) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, se solicită Înaltei Curți de Casație şi Justiție să dezlege măsura în care pronunțarea unei hotărâri care ține loc de act autentic de schimb poate fi încadrată în ipoteza procedurii de executare silită.

74. În condițiile în care raționamentul titularului sesizării pare a se fundamenta pe argumentul că obligația de a încheia un contract de schimb poate fi executată silit prin pronunțarea unei hotărâri care ține loc de act autentic, iar art. 159 alin. (7) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală se referă la procedura de executare silită, fără să indice vreo distincție, se apreciază că, pentru a răspunde acestei ultime întrebări – care, în ipoteza unui răspuns afirmativ, face inutilă analiza celorlalte două -, trebuie să deceleze rațiunea instituirii normei de excepție.

75. Executarea silită este reglementată de Codul de procedură civilă în cartea a V-a, intitulată "Despre executarea silită" care cuprinde dispoziții generale,

precum şi norme privind urmărirea silită mobiliară şi imobiliară, eliberarea şi distribuirea sumelor realizate prin executare silită.

76. Dintre acestea, prezintă relevanță prevederile cap. III al titlului II din cartea a V-a a Codului, privind modalitățile în care se eliberează şi se distribuie sumele realizate prin executarea silită.

77. Astfel, în măsura în care nu există un singur creditor urmăritor, art. 865 din Codul de procedură civilă instituie ordinea de preferință în care creditorii urmează să fie îndestulați; la lit. e) sunt indicate creanțele fiscale provenind din impozite, taxe, contribuții şi din alte sume stabilite potrivit legii, datorate bugetului de stat, bugetului asigurărilor sociale de stat, bugetelor locale şi bugetelor fondurilor speciale.

78. În scopul îndestulării creditorilor, art. 869 alin. (3) din Codul de procedură civilă impune executorului obligația de a înştiința din oficiu debitorul, creditorii urmăritori, organele fiscale locale, administratorii-sechestru, adjudecatarul şi pe titularii drepturilor şi sarcinilor stinse prin adjudecare despre fixarea termenului în care trebuie depuse titlurile de creanță.

79. După parcurgerea acestei etape, Codul de procedură civilă reglementează modalitatea în care plata sumelor obținute prin executarea silită urmează a se realiza efectiv.

80. Din cele expuse mai sus, se apreciază că legea creează un mecanism eficace pentru ca toți creditorii (inclusiv organele fiscale locale) să poată fi îndestulați în cazul executării silite, aşa încât excepția instituită prin dispozițiile art. 159 alin. (7) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală este pe deplin justificată.

81. De aceea, prevederile art. 159 alin. (7) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, analizate în cele de mai sus, vizează numai ipoteza procedurii de executare silită reglementată de cartea a V-a a Codului de procedură civilă sau de alte legi speciale, care creează mecanismul expus anterior sau altele similare, de natură să asigure îndestularea tuturor creditorilor.

82. Instituirea acestei excepții are şi aptitudinea de a nu bloca procedura de executare silită, în cazul în care debitorul urmărit ar evita ori ar refuza să îşi achite obligațiile fiscale către bugetul local, în condițiile în care executarea silită este o parte integrantă a procesului civil, care asigură preeminența dreptului şi fără de care drepturile recunoscute de instanțe ar rămâne iluzorii.

83. Rațiunea exceptării procedurii de executare silită de la cerința inexistenței obligațiilor fiscale către bugetul local, impusă de art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015, nu se regăseşte însă şi în ipoteza în care instanțele sunt sesizate de creditorul obligației de a dobândi proprietatea unui bun supus impozitării cu o cerere de pronunțare a unei hotărâri care ține loc de act autentic.

84. Trebuie subliniat că, de esența executării silite, este existența unui titlu executoriu, potrivit art. 622 din Codul de procedură civilă.

85. De aceea, cererea de pronunțare a unei hotărâri care ține loc de act autentic de schimb nu poate fi calificată ca o procedură de executare silită, pentru că, în cadrul unui proces având un atare obiect, se valorifică un drept subiectiv, în scopul obținerii unui titlu, dar nu se pune în executare un titlu.

86. Promisiunile de schimb, la fel ca şi cele de vânzare-cumpărare, nu au fost reglementate în Codul civil din 1864, după cum nici posibilitatea pronunțării unei hotărâri judecătoreşti care să țină loc de act autentic nu a fost reglementată.

87. Noul Cod civil a definit promisiunea de a contracta în art. 1279, text care, în alin. 3, reglementează şi executarea silită a unei promisiuni. Anterior intrării în vigoare a noului Cod civil, numai art. 5 alin. (2) din titlul X al Legii nr. 247/2005 a consacrat executarea silită a unei promisiuni asupra terenurilor.

88. Odată cu adoptarea noului Cod civil, pe lângă norma cu caracter general a art. 1279, a fost reglementată în art. 1669 executarea silită a promisiunii unilaterale de vânzare sau de cumpărare, precum şi a celei bilaterale de vânzare.

89. Se cuvine subliniat că, în materia schimbului, se aplică dispozițiile privitoare la vânzare, potrivit art. 1764 alin. (1) din Codul civil; şi în sistemul Codului civil de la 1864, aceleaşi dispoziții erau aplicabile, potrivit normei de trimitere cuprinse în art. 1409.

90. Confirmând opiniile exprimate în doctrină, jurisprudența dezvoltată sub imperiul codurilor anterioare a recunoscut posibilitatea pronunțării unei hotărâri ce ține loc de act autentic, dacă se face proba încheierii unei promisiuni sinalagmatice de vânzare-cumpărare, invocându-se ca fundament juridic dispozițiile art. 1073, 1077 şi cele ale art. 970 din Codul civil de la 1864. Pentru identitate de rațiune, a fost acceptată şi posibilitatea pronunțării unei hotărâri judecătoreşti care să țină loc de act autentic de schimb, în cazul unei promisiuni de schimb.

91. Pe calea unei promisiuni, părțile îşi asumă doar obligații de a face, respectiv de a încheia în viitor contractul şi, eventual, de a efectua alte operațiuni necesare valabilei încheieri a contractului.

92. În cazul în care convenția nu este executată de bunăvoie, poate fi executată direct, dar atipic, prin pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act autentic de schimb.

93. Desigur că obligațiile de a face pot fi executate silit, dar executarea în natură a unei asemenea obligații, prin pronunțarea unei hotărâri care ține loc de act autentic, nu este echivalentă cu executarea silită a unei obligații de a face cuprinsă într-un titlu executoriu. În acest din urmă caz, dispozițiile art. 904 din Codul de procedură civilă prevăd posibilitatea creditorului de a fi autorizat de către instanța de executare, prin încheiere executorie, să îndeplinească obligația de a face el însuşi sau prin alte persoane, pe cheltuiala debitorului.

94. Prin urmare, pronunțarea unei hotărâri care ține loc de act autentic de schimb nu poate fi calificată ca o procedură de executare silită, considerându-se util să examineze cu prioritate ultima întrebare, pentru că un răspuns afirmativ la aceasta ar fi făcut inutilă analiza primelor două aspecte cuprinse în sesizare.

95. În examinarea celorlalte două întrebări, se cuvine notat că, inspirându-se din doctrina şi din jurisprudența dezvoltată anterior, noul Cod civil a impus în art. 1279 cerința ca toate celelalte condiții de validitate să fie îndeplinite, pentru a putea fi pronunțată o hotărâre care să țină loc de contract.

96. Prin urmare, instanțele trebuie să verifice îndeplinirea tuturor condițiilor de valabilitate, generale şi speciale.

97. La fel ca notarul public, care verifică aceleaşi condiții cu ocazia întocmirii unui act de schimb voluntar, instanțelor le revin obligații similare, deoarece, prin hotărârea care ține loc de act autentic, se suplineşte doar consimțământul părților la întocmirea actului de schimb; înscrisurile doveditoare ale dreptului de proprietate, ca şi actul din care să rezulte că proprietarul actual al bunului are achitate toate obligațiile de plată datorate bugetului local al unității administrative-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat fiscal bunul ce se înstrăinează sunt însă aceleaşi.

98. Potrivit art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, „pentru înstrăinarea dreptului de proprietate asupra clădirilor, terenurilor şi a mijloacelor de transport, proprietarii bunurilor ce se înstrăinează trebuie să prezinte certificate de atestare fiscală prin care să se ateste achitarea tuturor obligațiilor de plată datorate bugetului local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat fiscal bunul ce se înstrăinează, potrivit alin. (2)."

99. Schimbul a fost definit în art. 1405 din Codul civil de la 1864, ca fiind un contract „prin care părțile îşi dau respectiv un lucru pentru altul".

100. Şi noul Cod civil a reglementat schimbul în art. 1763, definindu-l ca pe contractul „prin care fiecare dintre părți, denumite copermutanți, transmite sau, după caz, se obligă să transmită un bun pentru a dobândi un altul".

101. După cum s-a arătat mai sus, ambele coduri cuprind norme de trimitere, potrivit cărora dispozițiile privitoare la vânzare se aplică, în mod corespunzător, şi schimbului.

102. Mai mult, noul Cod civil prevede, în art. 1651, că dispozițiile capitolului privind obligațiile vânzătorului se aplică, în mod corespunzător, obligațiilor înstrăinătorului în cazul oricărui alt contract având ca efect transmiterea unui drept, dacă din reglementările aplicabile acelui contract sau din cele referitoare la obligații în general nu rezultă altfel.

103. În materie de schimb, efectul translativ de proprietate este reciproc, fiecare parte fiind considerată vânzător, în ceea ce priveşte bunul pe care îl înstrăinează, şi cumpărător, în ceea ce priveşte bunul pe care îl dobândeşte.

104. De aceea, atât timp cât dispozițiile art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală impun, pentru înstrăinarea dreptului de proprietate asupra bunurilor supuse impozitării (clădiri, terenuri şi mijloace de transport), cerința suplimentară a prezentării certificatului de atestare fiscală din care să rezulte achitarea tuturor obligațiilor de plată datorate bugetului local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat fiscal bunul care

se înstrăinează, iar efectul pronunțării unei hotărâri judecătoreşti care ține loc de act autentic de schimb constă în transferul proprietății bunurilor, se apreciază că noțiunea de "înstrăinare" utilizată de norma juridică acoperă şi situația unei acțiuni în validarea unei promisiuni de schimb privind asemenea bunuri.

105. O atare cerință este aplicabilă şi atunci când bunurile promise sunt de valoare diferită, întrucât nu valoarea bunurilor impune prezentarea certificatului, ci operațiunea de transfer al dreptului de proprietate, în sine.

106. Interpretarea propusă de instanța de trimitere, potrivit căreia o hotărâre judecătorească ce ține loc de act autentic de schimb poate fi pronunțată fără îndeplinirea cerinței prevăzute de dispozițiile art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală în situația în care imobilele obiect al schimbului au aceeaşi valoare, respectiv în condițiile îndeplinirii sale doar de către proprietarul din al cărui patrimoniu se transferă imobilul cu valoare mai mare şi intră bunul cu valoare mai mică, porneşte de la o analiză trunchiată a considerentelor prezentate de Curtea Constituțională în Decizia nr. 1.021 din 14 iulie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 711 din 10 octombrie 2011, prin care a fost respinsă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 113 alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală şi ale art. 254 alin. (7) şi art. 259 alin. (6^1) din Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal.

107. Instanța de trimitere a apreciat că, în cazul unui schimb, patrimoniul fiecărei părți fie rămâne la aceeaşi valoare, atunci când bunurile obiect al schimbului sunt de aceeaşi valoare, fie va creşte sau va scădea în cazul schimbului unor bunuri de valoare diferită.

108. Este real că instanța de contencios constituțional a reținut că dispozițiile examinate dau expresie obligației pozitive a statului de a asigura ritmicitatea şi certitudinea alimentării bugetelor locale cu sumele de bani aferente obligațiilor fiscale care revin în sarcina contribuabililor.

109. În considerarea acestui argument, instanța de trimitere a considerat că, atunci când imobilul cu valoare mai mare părăseşte un patrimoniu, în schimbul unui alt bun, cu valoare mai mică, patrimoniul se va diminua, aşa încât, în acest caz, apare ca fiind justificată îndeplinirea de către acest proprietar a cerinței de a avea achitate toate obligațiile fiscale, de vreme ce se poate prezuma un grad ridicat de dificultate în recuperarea creanțelor autorității administrației publice locale. În situația inversă, când din patrimoniu iese bunul cu valoare mai mică şi intră bunul cu valoare mai mare, acesta va creşte după schimb, astfel că instanța de trimitere consideră că nu se poate reține că va fi îngreunată recuperarea creanțelor autorității administrației publice locale, ci, dimpotrivă, se creează premisa opusă, aceea a creşterii posibilităților de recuperare a creanțelor fiscale neachitate, astfel că este excesiv a pretinde ca proprietarul să aibă toate obligațiile fiscale achitate. Iar dacă schimbul priveşte bunuri de valoare egale, patrimoniul niciunui proprietar nu se

modifică valoric, astfel că, în acest caz, instanța de trimitere a apreciat că nu se justifică validarea promisiunii bilaterale de schimb de achitarea tuturor obligațiilor fiscale datorate bugetului local.

110. Acest raționament pare a ignora nu numai dispoziția expresă a art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, care leagă cerința suplimentară pe care o instituie, de operațiunea juridică a înstrăinării dreptului de proprietate asupra bunurilor supuse impozitării (clădiri, terenuri şi mijloace de transport), nu de valoarea acestora, ci şi ansamblul considerentelor reținute de Curtea Constituțională în Decizia nr. 1.021 din 14 iulie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 711 din 10 octombrie 2011, care le preia pe cele expuse anterior, în Decizia nr. 1.069 din 14 iulie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 567 din 14 august 2009, din care rezultă că rațiunea care a stat la baza soluției legislative în dezbatere a fost crearea unui climat de stabilitate şi securitate juridică, nu doar preocuparea statului în a găsi metode eficiente pentru a determina contribuabilul să îşi execute obligațiile fiscale, indiferent de natura şi cuantumul lor.

111. Cum norma cuprinsă în art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală este una de protecție a dobânditorului, se apreciază că, în interpretarea şi aplicarea unitară a acestei dispoziții, ea trebuie dezlegată în sensul că în cazul unei acțiuni prin care se solicită constatarea valabilității unei promisiuni bilaterale de schimb privind bunuri imobile de aceeaşi valoare sau de valori diferite şi pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act autentic, este obligatoriu ca proprietarii bunurilor imobile să prezinte certificatul de atestare fiscală prevăzut de art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 şi să aibă achitate toate obligațiile de plată datorate bugetului local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat bunul ce se înstrăinează, iar executarea unei promisiuni bilaterale de schimb, prin pronunțarea unei hotărâri judecătoreşti care să țină loc de act autentic de înstrăinare apt pentru intabularea în cartea funciară, nu reprezintă o procedură de executare silită în sensul dispozițiilor art. 159 alin. (7) din Legea nr. 207/2015.

112. Mai mult, pentru ca pârâtul să nu paralizeze eficiența acțiunii, prin refuzul de a prezenta certificatul de atestare fiscală, art. 57 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013 a pus în sarcina instanței obligația de a solicita certificatul de atestare fiscală referitor la bun.

113. În aceeaşi ordine de idei, este util a se menționa şi că, pentru a se evita o conduită abuzivă din partea copermutantului pârât, ar trebui să se acorde copermutantului reclamant (dacă formulează un petit în acest sens), posibilitatea de a plăti el însuşi obligațiile datorate la bugetul local de către cealaltă parte, simultan cu abilitarea de a cere, în cadrul aceluiaşi proces sau pe cale separată, obligarea acesteia din urmă la suportarea unor daune-interese egale cu cuantumul obligațiilor achitate.

Decizia ÎCCJ (Complet DCD/C) nr. 42/2017

Prin Decizia nr. 42/2017, ÎCCJ (Complet DCD/C) a admis sesizarea formulată de Tribunalul Bistrița-Năsăud – Secția I civilă, în Dosarul nr. 4.759/190/2014, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile şi, în consecință, stabileşte că:

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 159 alin. (5) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, în cazul unei acțiuni prin care se solicită constatarea valabilității unei promisiuni bilaterale de schimb care vizează bunuri supuse impozitării şi pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de act autentic, este obligatoriu ca proprietarii bunurilor să prezinte certificat de atestare fiscală şi să aibă achitate toate obligațiile de plată datorate bugetului local al unității administrativ-teritoriale în a cărei rază se află înregistrat bunul ce se înstrăinează, indiferent dacă bunurile au valoare egală sau valori diferite.

În interpretarea şi aplicarea unitară a dispozițiilor art. 159 alin. (7) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, executarea unei promisiuni bilaterale de schimb, prin pronunțarea unei hotărâri judecătoreşti care să țină loc de act autentic de înstrăinare apt pentru intabularea în cartea funciară, nu reprezintă o procedură de executare silită.